

CHRISTIAN BRAW:

Estniskt öde

Maarja Talgres bok *Leo – ett estniskt öde*, är ett av bokhöstens starkaste inslag. Författarinnan föddes i Sverige av en estnisk mor 1945. Hennes far blev kvar som motståndsmän i Estland. Han arbetade för den tyska underrättelsetjänsten Abwehr och fick för sina insatser bl a Järnkorset. Maarja Talgre har aldrig mött sin far. Längre visste hon inte om han levde eller var död. Hans arbete för Abwehr gjorde det extra svårt. Maarja Talgres bok är berättelsen om hennes sökande efter sanningen om fadern. Hon kallar den själv en reportageroman, där ramarna bildas av fakta och dokument, och i denna ram söker författarinnan med inlevelse och skapande fantasi nå fram till en förståelse.

Maarja Talgre: **Leo – ett estniskt öde**. Bonniers 1990

Men hennes bok är så mycket mer. Den är en introduktion i modern estnisk historia, den är ett självbiografiskt utkast och den är en handbok i flyktingskapets svårigheter. Den ger inte bara en bild av den estniska motståndskampens övermänskligt svåra ställningstaganden, den ger också en bild av det Sverige, som mötte – och möter flyktingen, så tryggt, så välordnat, så lyckat. Det kan vara bra för oss att veta, att det är så vi uppfattas av dem, som kommer in från kylan. Maarja Talgre skriver en vacker och känslig svenska. En översyn hade emellertid kunnat befria

manuskriptet från några språkliga ojämnheter.

Undan för undan växer bilden av motståndsmannen Leo Talgre fram och därmed också en bild av det estniska folkets kamp. Hans föräldrar var från burgen bakgrund, men de blev övertygade kommunister. Till det mest vemodiga i boken hör Maarja Talgres möte med farmodern, som ingenting ångrat, inte ens efter att ha haft kommunismens ohyggligheter in på livet i ett halvt sekel. Leo Talgre växte upp hos fosterföräldrar och engagerades nationellt. Han och några kamrater gjorde det oerhört djärva försöket att infiltrera Abwehr för att därigenom ge det ockuperade Estland en kanal västerut – och de lyckades. Till saken hör också att Abwehr genom sin chef, amiral Canaris, var engagerat i motståndet mot Hitler.

Men detta är egentligen en bisak i Maarja Talgres bok. Den är framför allt berättelsen om två människor, skilda åt av döden, två människor som aldrig mötts och ändå är oupplösligt förbundna. Det är berättelsen om en dotters kamp för att förstå sin far i *hans* kamp, om ett sökande som slutar med en försoning, när det till sist klarnar, att Järnkorset inte betydde det, som sovjetiska propagandister i årtionden tillvitat Leo Talgre, utan något helt annat. Hennes bok slutar med orden: "Leo är död, men hans drömmar om frihet och demokrati lever vidare i Estland. 'Nu börjar ditt eget liv och den allra intressantaste tiden'. Kanske..."